

Rosa Sánchez e Pablo Carpintero

OS SONS DA PEDRA
O KONSEL DO MESTRE MATEO

Programa

As Gaitas

- As gaitas de alcacén e cana, o alboka e as gaitas de fol dos nenos
- A rosca do Baixo Miño

As gaitas de lingüeta sinxela acadan a música culta

- A gaita da Cantiga 260 e outras gaitas de lingüeta sinxela medievais

Os instrumentos musicais de lingüeta dupla conducen ás gaitas de fol de palleta despois de engadirlles un fol

- Gaitas dobres, aulòs no noroeste: a gaita da Cantiga 60 e a gaita de Vilariño de Conso
- Pipa de Nuez de Aliste

As gaitas de fol de lingüeta dupla acadan a música culta medieval. As gaitas de fol tradicionais conservaron os modos medievais a través dos séculos

- As gaitas de ronquillo: a gaita de Xan de Campañó
- A gaita do Tiu Pepe da Freixinosa e a alternancia modal
- As gaitas xabresas en modos de La e Mi

Instrumentos musicais masculinos e femininos. Os cordófonos.

Asociados en todas as culturas humanas ao canto de historias

- O Rabel de Porto

Reflexión final

Vive unha parte da música medieval na tradición do noroeste?

Ciclo Os sons da pedra. O Ronsel do mestre Mateo

Neste, como en anteriores ciclos programados pola Vicerreitoría de Igualdade, Cultura e Servizos, co asesoramento do grupo Organistrum, quixemos expoñer uns contidos que se entrelacen co estudo dos instrumentos empregados xunto coas diferentes propostas interpretativas desenvolvidas no mundo medieval, popular e folk. Ningunha ocasión mellor para iso que a que viviremos neste abril e maio de 2022: cun simposio -Os sons da pedra- que xira ao redor dos instrumentos do círculo do Mestre Mateo; coa presenza de luthiers prestixiosos e outros de nova xeración ligados ao antigo proxecto dos instrumentos do Pórtico da Gloria, e cunha exposición con reproducións de distintos proxectos nados daquel de 1990 e desenvolvidos posteriormente desde os obradoiros das Deputacións de Lugo ou de Ourense.

O ciclo inaugúrase cun daqueles luthiers do proxecto primeiro, **Francisco Luengo**, á fronte do seu grupo Malandança. Non esquecemos que foi el quen desde o seu propio obradoiro construíu os instrumentos do Grupo de Cámara da Universidade, tarefas que prolongou e deu a coñecer con outras formacións e iniciativas por el creadas. Cun repertorio das Cantigas de Santa María de Afonso X, pon en práctica o soño de calquera intérprete: recrear o son do pasado. Como nos di Luengo: “Nese proceso interveñen diferentes factores: as partituras orixinais, con toda a información directa do compositor, en primeiro lugar; a información escrita, tratados, comentarios, cartas con referencias a veladas musicais e todo aquilo que nos diga algo relacionado cos distintos xeitos de facer música e o contexto no que se facía; e naturalmente, os instrumentos, que coas súas virtudes e defectos son os grandes mestres do intérprete.”

Pancho Álvarez buscou entre os ecos da música tradicional (panxoliñas, cancións de cego, de oficios, etc.) unha ponte crible e transitable co pasado. O que foi para el unha tese (a necesidade de unir tradición, oralidade e repertorio culto) defendida por estudosos tan solventes como Santiago Tafall, Filgueira Valverde, López-Calo, H. Anglés, e tantos outros desde hai máis de cen anos, o noso músico lévao á práctica como multi-instrumentista, cunha vocación e paixón que foi desenvolvendo desde a creación de *Na lúa*, ou *Mato congrio*; ata hoxe mesmo, integrado no prestixioso grupo de Carlos Núñez. A súa vocación como divulgador é loable, nun país como o noso, propenso a permanentes folclorizacións e variables pouco cribles. A súa calidade como instrumentista permítenos afondar nesa procura do gran soño do intérprete, agora coa recepción dun público desexoso de coñecer o seu pasado musical e disposto a acoller as propostas do noso “cego de Porriño”.

Outro dos nosos grandes valores presentes neste ciclo é **Pablo Carpintero**, experto construtor, intérprete de instrumentos “raros”, gaiteiro recoñecido e editor dun gran manual sobre

instrumentos galegos de impacto internacional. A súa capacidade como divulgador, ao lado de **Rosa Sánchez**, percusionista e cantante, leváranos por medio mundo, demostrando sempre que se pode compartir a calidade, o historicismo e a credibilidade, co aplauso e o atractivo do repertorio escollido: sempre ligado no seu caso á tradición galega e a esa sorte de arqueoloxismo musical. Esa curiosidade e esa capacidade impulsárono á creación dun museo de instrumentos populares realmente notable; e o que hoxe nos reúne e é digno de atención: a posta en práctica dun repertorio, cantando, matizando timbres, variantes, modelos, etc. Un notable caso de didactismo e de moita fe no propio traballo.

O grupo **Martín Códax** herda e dá continuidade -desde as primeiras tarefas de Miguel Angel L. Fariña ou de Fernando Olbés- aos grupos que traballamos, desde finais dos anos 70, na interpretación con instrumentos medievais; e, por suposto, sendo herdeiros e tamén artífices en continuidade de proxectos como os do Pórtico da Gloria que estamos conmemorando, cuxos instrumentos eles tamén tocaron por medio mundo. Outro mérito que non debemos obviar é a continuidade e fidelidade que souberon darlle á súa propia traxectoria, algo nada fácil se temos en conta a calidade dos seus compoñentes e a longa traxectoria de todos eles en distintas formacións e proxectos. Hoxe ofrécennos un programa de transición do Calixtino cara a música dos trovadores. En todo caso, non podo deixar de recordar a músicos deste grupo que se sentaron co que isto escribe durante tres décadas no atril de ao lado: Fernando Olbés, Miguel Ángel López Fariña, González Abrales... Sempre grandes recordos.

Pechamos o ciclo con outro dos grandes valores da nova xeración da musicoloxía española: **Antoni Madueño**, quizais o modelo máis parecido á miña propia traxectoria e experiencia: de estudos académicos, de doutoramento, proxectos sobre repertorios antigos e medievais, procura de intérpretes e de medios para poñelos a andar. Ao lado do encontro coa realidade intermediadora do instrumento: buscando reproducións, e facéndoo soar con gran calidade e con gran credibilidade. En 2015 Madueño crea o proxecto internacional *Esperando instrumentos durmidos*, que representa a candidatura UNESCO da Portada de Ripoll, co apoio do Consello de Europa: unha aventura baseada nun rigoroso programa de construción e interpretación de instrumentos medievais que o trouxo, directamente, polo Camiño de Santiago: desde Ripoll a Compostela.

Carlos Villanueva

Rosa Sánchez e Pablo Carpintero

Rosa Sánchez é ama de casa, bailadora e cantadora tradicional, así como percusionista especializada en tambores de toda a península Ibérica. Xunto co seu home, **Pablo Carpintero**, percorreu nos últimos 30 anos todo o noroeste da península Ibérica, desde Lisboa ata Cantabria, xuntando o maior arquivo de gravacións de campo desta zona, máis de 900 horas, recentemente doadas ao APOI do Museo do Pobo Galego. Este traballo de campo estivo e está orientado tamén á documentación de todo tipo de instrumentos musicais tradicionais, e permitiulles xuntar a maior colección de planos da península Ibérica. Ata a data conseguiron, por exemplo, documentar exhaustivamente máis de 370 gaitas de fol antigas. Na súa colección particular gárdanse máis de catrocentos instrumentos musicais.

Na publicación máis destacada de **Pablo Carpintero**, *Os instrumentos musicais na tradición Galega*, dáse conta de parte deste traballo de investigación. Nela descríbense e analízanse máis de 150 instrumentos musicais e útiles sonoros empregados en Galicia ata o século XX, constituíndo a obra de referencia neste eido. Recibiu por ela o premio Antón Losada Diéguez - 2009 na modalidade de investigación e ensaio. Así mesmo, o seu traballo de investigación *A requinta na cultura do Val do Río Ulla*, dirixido por Carlos Villanueva, recibiu en 2011 o premio Marqués de Lozoya, do Ministerio de Educación e Ciencia, e serviulle para obter un Diploma de Estudos Avanzados en Historia da Música. **Pablo Carpintero** é tamén doutor en Ciencias pola Universidade de Santiago de Compostela. Entre 2006 e 2011 traballou no proxecto *Ronsel* para a salvagarda do Patrimonio Cultural Inmaterial de Galicia. En 2010 foi consultor da UNESCO para temas relacionados co PCI, e en 2011 formou parte do órgano consultivo que avaliou as listas representativas de PCI da humanidade da UNESCO. En 2012 tamén participou no comité do Estado Español para a avaliación das manifestacións do PCI da humanidade que se inscriben na Lista Representativa.

Rosa Sánchez e **Pablo Carpintero** traballan actualmente como músicos e artesáns especializados na factura de todo tipo de instrumentos musicais tradicionais do noroeste. Pablo recibiu en 2016 o premio de artesanía Antón Fraguas na modalidade de Artesanía tradicional.

Concertos do ciclo

XOVES 28 DE ABRIL DE 2022
Malandança

MARTES 3 DE MAIO DE 2022
Pancho Álvarez

MARTES 10 DE MAIO DE 2022
Rosa Sánchez
Pablo Carpintero

MÉRCORES 18 DE MAIO DE 2022
Grupo Martín Códax

MARTES 24 DE MAIO DE 2022
Antoni Madueño
Kimiyo Nakako

Todos os concertos son ás 20:30 h no **Paraninfo da Universidade**.

